DVV/00545/2026

24.2.2026

Prosessit-osasto

Lausunto hallintovaliokunnalle

Hallintovaliokunta on pyytänyt Digi- ja väestötietovirastolta lausuntoa hallituksen kertomuksesta K 20/2025 vp kielilainsäädännön soveltamisesta 2025.

Digi- ja väestötietovirasto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto asiassa.

Kertomuksen kohdat ja Digi- ja väestötietoviraston kannanotot:

3.1 Suomen kieliryhmät tilastojen valossa

Kielipoliittiseen ohjelmaan sisältyy valtiovarainministeriölle osoitettu toimenpide, jonka mukaan sen tulisi aloittaa valmistelutyö usean kielen merkitsemiseksi väestötietojärjestelmään. Digi- ja väestötietovirasto (DVV) on selvittänyt valtiovarainministeriön pyynnöstä asiaan liittyviä kustannuksia ja toteutusvaihtoehtoja. Kuten kertomuksessa mainitaan, parhaaksi vaihtoehdoksi nähtiin se, että äidinkieli ja asiointikieli merkittäisiin väestötietojärjestelmään samalla tavoin kuin nykyään ja niiden lisäksi lisättäisiin mahdollisuus merkitä yksi tai useampi kotikieli tai äidinkieli. DVV arvioi muutoksen kustannuksiksi noin 100 000–120 000 euroa. Laskelmassa ei kuitenkaan ole mukana väestötietojärjestelmän uuden tietokentän hyödyntämisen vaatimia muutoskustannuksia eri viranomaisten tietojärjestelmiin.

Kertomuksessa viitattu DVV:n selvitys on edelleen paikkansa pitävä. Edellytetyn tiedon kattavuuden ja oikeellisuuden taso olisi kuitenkin vaikea saavuttaa, koska voidaan olettaa tiedon päivittämisen jäävän liian vaihtelevaksi eri kieliryhmien välillä ja siten olisi mahdollista, että uudistuksella tavoiteltuja tuloksia ei saavuteta.

4.1.2.2 Digi- ja väestötietoviraston toimipaikkaverkoston muutos

Vain harvat asiat edellyttävät virastossa käyntiä

Digi- ja väestötietovirasto palvelee valtakunnallisesti, pääosin verkossa ja puhelimitse. Vain tietyt asiat vaativat käyntiä palvelupaikassa. Palvelut, jotka edellyttävät henkilökohtaista käyntiä paikan päällä, ovat vihkiminen, tietyt julkisen notaarin palvelut ja ulkomaalaisten rekisteröinti. Asioida voi sopivimmassa palvelupaikassa alueesta riippumatta. Lisäksi virasto vihkii pareja edelleen ympäri Suomen.

Digi- ja väestötietovirastossa voi asioida paikan päällä Helsingissä, Joensuussa, Jyväskylässä, Kuopiossa, Lahdessa, Lappeenrannassa, Oulussa, Porissa, Rovaniemellä, Tampereella, Turussa ja Vaasassa.

DVV tarjoaa etäpalvelua Hämeenlinnassa, Kajaanissa, Kokkolassa, Kouvolassa, Mikkelissä ja Seinäjoella. Etäpalvelu mahdollistaa henkilökohtaisen neuvonnan ja ohjauksen saamisen siten, että asiakas ja asiakaspalvelija sijaitsevat eri paikkakunnilla. Lisäksi Digi- ja väestötietovirasto osallistuu etäpalvelun kehittämiseen yhdessä muiden viranomaisten kanssa.

Palvelupaikkaverkoston muutoksen taustalla ovat valtionhallinnon säästöt ja sähköisen asioinnin yleistyminen. Esimerkiksi vuonna 2024 asioinnista noin 94 prosenttia tapahtui muiden kanavien kautta kuin käyntiasioinnissa.

Ruotsinkielisten alueiden palvelut säilyvät maakuntakeskusten kautta kohtuullisen hyvin saavutettavina.

5.2.1 Kielelliset oikeudet digitaalisia palveluja koskevassa lainsäädännössä

Yleistä

Kielellisten oikeuksien toteutuminen on olennainen osa julkisen hallinnon palveluiden laatua ja saavutettavuutta. Vaikka digitaalisia palveluja koskeva erityislainsäädäntö - digipalvelulaki – ei kovin yksityiskohtaisesti säätele kielikysymyksiä, niitä koskevat velvoitteet koskevat perustuvat edelleen yleiseen kielilainsäädäntöön. Tämä tarkoittaa, että viranomaisilla on velvollisuus huolehtia siitä, että myös sähköiset palvelut ovat käytettävissä kansalliskielillä ja että asiakkaan kielelliset oikeudet toteutuvat yhdenvertaisesti palvelumuodosta riippumatta. Käytännössä tämä ei kuitenkaan aina näyttäydy asiakkaille ja palveluiden käyttäjille selkeänä. Digitaalisten palvelujen kehittyessä ja monimuotoistuessa on havaittavissa, että kielellisten oikeuksien soveltaminen sähköisiin palveluihin edellyttää lisäohjeistusta ja selkeämpää säädösviittausta. Tämän vuoksi voidaan perustellusti todeta, että lainsäädännön selkeyttäminen tältä osin olisi tarpeen, jotta kielioikeuksien toteutuminen olisi yksiselitteisesti ymmärrettävää niin palveluiden tuottajille kuin käyttäjille.

Suomi.fi-viestit

Suomi.fi-viestien kaikki sisällöt ja käyttöliittymät on saatavilla suomeksi ja ruotsiksi sekä laajasti myös englanniksi. Lisäksi Suomi.fi-viestien keskeisimmät ohjeet on toteutettu muilla yleisimmillä Suomessa puhutuilla kielillä.

Koska Suomi.fi-viestit -palvelu ja palvelussa oleva informaatio on saatavilla myös englanniksi, sen käyttö ei edellytä esimerkiksi ulkomaalaistaustaiselta henkilöltä suomen tai ruotsin kielen osaamista. Siten myös esimerkiksi englanninkielentaitoiset voivat käyttää palvelua, jos heillä on vahvan sähköisen tunnistautumisen väline.

Koska kaikki palvelua potentiaalisesti käyttävät henkilöt eivät kuitenkaan välttämättä hallitse yhtäkään Suomi.fi-viestit -palvelun käyttökielistä, voi käyttö olla joillekin vaikeaa tai mahdotonta, kun palvelua ei ole saatavilla heidän ymmärtämällään kielellä.

Digi- ja väestötietovirasto on kuitenkin tunnistanut, että vieraskielisten henkilöiden mahdollisuudet esimerkiksi digitaalisten käännöspalveluiden käyttämiseen ovat sähköisten viestien osalta paremmat verrattuna paperisiin tiedoksiantoihin, kun viranomaisten toimittama teksti on digitaalisessa muodossa.

5.3.2 Digitalisaatio ja saamen kielet

24.2.2026

DVV on edistänyt ja jatkaa pohjoissaamen-, inarinsaamen- ja koltansaamenkielisten sisältöjen ja käyttöliittymien edistämistä digitaalisissa palveluissaan.

DVV:n verkkosivuilla on pohjoissaameksi tietoa saamenkielisestä asiakaspalvelusta. Lisäksi siellä on pohjoissaameksi tietoa DVV:n yleisimmistä palveluista, kuten avio-liitto- ja sukunimiasioista. Saamenkielisiä lomakkeita on myös tarjolla. Verkkosivujen saamenkielistä sisältöä täydennetään vähitellen.

DVV:llä on tiistaisin klo 9–11 puhelinpalvelua pohjoissaameksi sekä saamenkielisille asiakkaille oma sähköpostiosoite yhteydenottoja varten.

DVV:n asiakaspalvelun ohjepankissa on DVV:n asiakaspalvelijoille menettelyohjeet DVV:n saamenkielisestä asiakaspalvelusta. Niiden mukaan DVV pyrkii ensisijaisesti järjestämään pohjoissaamenkielisen tulkkauksen DVV:n saamenkielentaitoisten työntekijöiden (2 kpl) voimin, elleivät nämä toimivallan, välimatkan ym. syyn vuoksi itse voi ottaa asiaa käsiteltäväkseen. Lisäksi ohjepankissa on ohjeistus ulkopuolisten tulkkien hankkimiseksi tarvittaessa.

Suomi.fi-verkkopalvelua on kehitetty siten, että verkkopalvelun kielivalikkoon lisätään suomen, ruotsin ja englannin lisäksi myös yllä mainitut kolme saamen kieltä vuoden 2026 aikana. Samoin Suomi.fi-verkkopalvelussa olevan Palvelutietovarannon sisältöjen on tarkoitus olla saatavilla pohjoissaameksi, inarinsaameksi ja koltansaameksi vuoden 2026 aikana.

Itse Suomi.fi-palvelutietovarantoa palveluna, sen käyttöliittymiä tai Suomi.fi-palveluita kokonaisuudessaan ei kuitenkaan ole toistaiseksi toteutettu saamen kielillä. Tällä hetkellä Palvelutietovarannossa on yhteensä 175 palvelua, jotka on kuvattu vähintään yhdellä saamen kielellä. Niistä kahdeksan on DVV:n palvelukuvauksia. Lisää saamenkielisiä palvelukuvauksia tulee vähitellen. Palveluhakemistolla helpotetaan saamelaisväestön mahdollisuutta löytää kootusti yhdestä paikasta omalla kielellään tietoa eri viranomaisten saamenkielisistä palveluista. Kokonaisuuden onnistumisen kannalta tulee olemaan tärkeää, että kaikki saamen kielilain soveltamisalaan kuuluvat viranomaiset kuvaisivat jatkossa palvelunsa palvelutietovarantoon saamen kielillä. Vastuu tästä on kullakin saamen kielilain soveltamisalaan kuuluvalla viranomaisella itsellään.

DVV toteuttaa lisäksi Suomi.fi-viestien verkkopalvelun sekä verkkopalvelussa tapahtuvan käyttöönoton ja käyttöön tulon käyttöliittymät pohjoissaameksi, inarinsaameksi ja koltansaameksi mahdollisimman pian ensisijaisesti digitaalista viranomaisviestintää koskevan lain voimaantulon yhteydessä vuoden 2026 aikana.

Verkkopalvelun kautta Suomi.fi-viestien käyttäjän on mahdollista hallita ja käyttää kaikkia Suomi.fi-viestien toiminnallisuuksia ja ominaisuuksia. Verkkopalvelu palvelee siten kaikkia Suomi.fi-viestien käyttäjäryhmiä eikä esimerkiksi edellytä käyttäjiltä tiettyjä laiteversioita. Suomi.fi-viestien ohjeet löytyvät jo nyt verkkopalvelusta kaikilla kolmella saamen kielellä.

Viranomaisten on jo nyt mahdollista lähettää loppukäyttäjille Suomi.fi-viestejä niin pohjoissaamen, inarinsaamen kuin koltansaamenkin kielillä, sillä palvelu tukee nykyisinkin kaikkien kolmen saamen kielen merkistöjä. Lisäksi saamen kielten toteutusta on Suomi.fi-viesteissä tarkoitus laajentaa vaiheittain.

5.5 Keskeiset huomiot digitalisaatiosta

Suomi.fi-viestit

Kansalliskielet

DVV:n keskeiset sähköiset palvelut – kuten Suomi.fi-palvelut ovat saatavilla myös ruotsiksi, koska ne ovat valtakunnallisia kaksikielisiä palveluja:
Suomi.fi-verkkopalvelu (tietosisältö ja palveluhaku), Suomi.fi-tunnistus (vahva tunnistautuminen), va tunnistautuminen), Suomi.fi-viestit (sähköinen viranomaisposti), Suomi.fi-valtuudet (toisen puolesta asiointi) sekä Suomi.fi-palvelujen neuvonta, joka palvelee puhelimitse ja chatissa myös ruotsiksi.
Näissä palveluissa on virallinen ruotsinkielinen käyttöliittymä, koska laki edellyttää kaksikielisiltä viranomaisilta palvelua molemmilla kansalliskielillä.
Suomi.fi-palvelujen neuvonnan chatin kautta voit esittää kysymyksen Suomi.fi-palvelujen neuvonnan palveluneuvojalle. Palvelu tarjotaan molemmilla kansalliskielillä. Kyse ei ole automaattisesta chatbotista, vaan ihmisten tarjoamasta neuvonnasta chatin kautta.

Suomi.fi-viestit ovat ohjeineen ja käyttöliittymineen saatavilla yhtäläisesti sekä suomen että ruotsin kielillä. Lisäksi palvelussa on tehty saavutettavuustarkastuksia, jonka mukaan saavutettavuus toteutuu palvelussa hyvin. Lisäksi DVV:ssä on vakituinen kielenhuoltaja, joka pyydettäessä tukee DVV:n palveluiden, kuten Suomi.fi-viestien, kielellisen saavutettavuuden edistämisessä. Palvelun sisältöjen kielellistä saavutettavuutta ei kuitenkaan ole laajamittaisesti arvioitu. DVV:n vaikutusvalta rajoittuu tältä osin vain sen omiin sisältöihin. Kukin Suomi.fi-viestejä viestinnässään hyödyntävä viranomainen on itsenäisesti velvollinen huolehtimaan omien viestisisältöjensä kielellisestä saavutettavuudesta.

Saamen kielet

DVV kiinnittää huomiota siihen, että sillä on mahdollisuus vaikuttaa vain omien palveluidensa, sisältöjensä ja viestintänsä kieleen. Näin ollen DVV ei voi taata, että Suomi.fi-viestien välityksellä viestejä lähettävät muut julkishallinnon toimijat välttämättä noudattaisivat saamen kielilain niille asettamia velvoitteita esimerkiksi viestisisältöjen kielen osalta. Lähettäjän tulee huolehtia vastaanottajalle soveltuvan kielisestä viestisisällöstä. Myös organisaatioiden ja palvelunimien saamenkieliset käännökset edellyttävät toimenpiteitä viestejä lähettäviltä viranomaisilta.

Viittomakieli

Suomi.fin tietosisältöjä on saatavilla myös viittomakielellä. Sisältöjä kehitetään yhteistyössä Kuurojen Liiton kanssa. Viittomakieliset sisällöt on merkitty Kuurojen Liiton suunnittelemalla tunnuksella. Suomi.fin etusivulla on linkki Suomi.fin viittomakielisiin sisältöihin ja kaikki viittomakieliset videot ovat myös suomenruotsalaisella viittomakielellä.

8.3 Kieliryhmien edustajien kokemuksia kansalliskielten tilanteesta

24.2.2026

Henkilöasiakaspalvelussa pyritään aina ennen asiakirjan tai todistuksen antamista selvittämään asiakkaalta mahdollinen asiakirjan käännöstarve. Tällöin neuvomme asiakasta suomen- tai ruotsinkielisen asiakirjan tai todistuksen vaatimuksesta, jotta asiakirja voidaan käännättää tarvittavalle kielelle auktorisoidulla kääntäjällä.

Todistus väestötietojärjestelmästä henkilön henkilö- ja perhesuhdetiedoista on saatavissa suoraan myös espanjaksi, ranskaksi, saksaksi ja italiaksi. Asuinpaikka-, avioliitto-, elossaolo-, siviilisääty- ja syntymätodistukseen sekä todistukseen kuolemasta on saatavissa liitteeksi EU:n monikielinen vakiolomake, joka on tarkoitettu helpottamaan virallisten todistusten hyväksymistä toisessa EU-maassa ilman erillistä käännöstä.

Julkinen notaari antaa julkista notaaria koskevan lain 2 §:n nojalla monenlaisia todistuksia asiakkaiden pyynnöstä heidän asiansa hoitamiseksi ulkomailla. Esimerkiksi lainsäädäntötodistukset annetaan aina vain suomeksi tai ruotsiksi alkuperäisten säädöstekstien mukaisesti, mutta lyhyempiä yksinkertaisia todistuksia esimerkiksi kaupparekisteriin merkitystä kotipaikasta voidaan pyynnöstä antaa myös englanniksi. Julkinen notaari tiedustelee asiakkaalta aina ennen todistuksen kirjoittamista asiakirjan kielestä ja mahdollisesta käännöstarpeesta. Mikäli asiakas kertoo asiakirjan menevän käännätettäväksi, silloin todistus kirjoitetaan aina suomeksi tai ruotsiksi.

ylijohtaja Noora Kallio

lakiasiainjohtaja Ari Torkkel

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av dokument
Electronic signature of a document

Asia / Ärende / Case

DVV/V/00545/2026 Hallintovaliokunta torstai 26.02.2026 klo 12.15 / K 20/2025 vp / Lausuntopyyntö

Asiakirja / Dokument / Document

DVV/V/00545/2026-2 Hallintovaliokunta torstai 26.02.2026 klo 12.15 / K 20/2025 vp / Lausuntopyyntö

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti / Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt / This document has been signed electronically by the following persons:

Signed by:Torkkel Ari 91164457X
2026-02-24 07:54:06 EET

Signed by:Kallio Noora 911551379
2026-02-24 09:17:50 EET